

Maahanmuuttajien vero-tulonsiirtoaste

Kari Hämäläinen, Aki Kangasharju, Sari Pekkala, Matti Sarvimäki

Tiivistelmä

Seuraavassa arvioidaan 1990-luvulla Suomeen tulleiden maahanmuuttajien maksamia välittömiä veroja ja heidän saamiaan tulonsiirtoja. Päätuloksemme on, että maahanmuuttajat maksavat välittömiä veroja enemmän kuin saavat suoria tulonsiirtoja jo kuuden maassaolovuoden jälkeen, jos Suomeen humanitaarisista syistä tulevat jätetään tarkastelun ulkopuolelle. Kaikkien maahanmuuttajien aikaansaama vaikutus kuitenkin säilyy negatiivisena ensimmäisten kymmenen Suomessa asutun vuoden ajan. Neljän Suomessa asutun vuoden jälkeen negatiivinen tase alkaa nopeasti pienentyä. Laskelmat koskevat aineistoyistä pelkästään pysyväisluonteisia muuttajia, jotka ovat Suomessa vähintään vuoden. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät maahanmuuttajien käyttämät julkiset palvelut sekä maahanmuuttajien vaikutus kulutusmarkkinoilla. Tulokset perustuvat tutki-

*Aki Kangasharju, tutkimusjohtaja
Kari Hämäläinen, johtava ekonomisti
Sari Pekkala, erikoistutkija,
Matti Sarvimäki, tutkija.*

Kirjoittajat työskentelevät kaikki Valtion taloudellisessa tutkimuskeskuksessa (VATT).

mukseen Hämäläinen, Kangasharju, Pekkala ja Sarvimäki (2005).

Johdanto

Ikääntyvässä Suomessa maahanmuuttajien merkitys talouskasvun ja väestönkasvun kannalta lisääntyy jatkuvasti. Talouskasvua uhkaa työvoimapula. Vuonna 2005 eläköityvä ikäluokka kääntyy työikään siirtyvää suuremmaksi, ja tilanne on pahenemaan päin. Väestönkasvukin on Suomessa hiipumassa, minkä johdosta lukumäärältään melko vähäinen maahanmuutto muodostaa jo noin 40 prosenttia väestönkasvusta.

Tässä artikkelissa kysymme, onko 1990-luvulla toteutunut maahanmuutto merkinnyt nettomääräisesti kustannusta vai hyötyä julkiselle sektorille (välittömien verojen ja tulonsiirtojen osalta). Tarkastelu rajataan 1990-luvulla Suomeen muuttaneisiin ja se keskittyy maahanmuuttajien ensimmäiseen kymmeneen maassa vietettyyn vuoteen.

Analyysimme perustuu Tilastokeskuksen eri rekistereistä keräämien sosioekonomisten muuttajien ekonometriseen mallintamiseen. Tutkimuksen menetelmät ja tulokset on esitetty tarkemmin Työministeriön työpoliittisia tutkimuksia -sarjassa ilmestyneessä tutkimusraportissa (Hämäläi-

nen-Kangasharju-Pekkala-Sarvimäki 2005).

Aineistoon kuuluu 14 337 maahanmuuttajaa ja 80 968 suomalaista, joita seurataan vuosien 1989–2000 ajan. Henkilö on määritelty maahanmuuttajaksi, mikäli hän on syntynyt ulkomailla, on aineistoon tullessaan ulkomaan kansalainen, eikä puhu äidinkielenään suomea. Lisäksi otos on rajoitettu koskemaan vain henkilöitä, jotka ovat ainakin yhtenä tarkasteluvuonna 15–64-vuotiaita. Varsinaisen kohdehenkilön lisäksi aineistossa on tietoja tämän mahdollisesta puolisoista sekä lapsista.

Maahanmuuttajien verojen ja tulonsiirtojen tutkimisen yksi suurista ongelmista on määrittää maahanmuuttajaperhe. Riittääkö siihen se, että vähintään toinen puolisoista on ulkomailla syntynyt? Ovatko maahanmuuttajaperheen Suomessa syntyneet lapset maahanmuuttajia? Näiden ja muiden syiden vuoksi arvioimme ensisijaisesti keskimääräisen maahanmuuttajan tilannetta. Kaikkien maahanmuuttajien yhteisvaikutuksesta pystymme antamaan suuntaa-antavia arvioita. Lopuksi pohdimme myös pitkän aikavälin vaikutuksia, sillä on selvää, että maahanmuuttajien kotoutuminen jatkuu myös ensimmäisen kymmenen maassa vietetyn vuoden jälkeen. Koska aineistomme

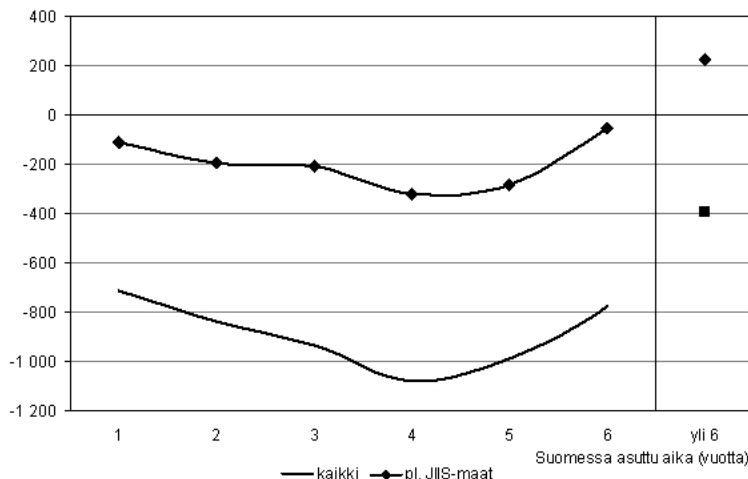
ei ole täydellinen, täydennämme pohdintaamme myös viittauksilla muiden maiden kokemuksiin.

Vaikutuksia raportoidaan jakamalla maahanmuuttajat syntymämaahan mukaan neljään ryhmään (OECD, lähialueet, JIIS-maat¹ ja muut maat), joihin on päädytty ryhmien koon ja tietosuojalainsäädännön johdosta. Syntymämaahan ja vero-tulonsiirtotaseen välillä ei kuitenkaan oleteta olevan kausaalisuhdetta. Sen sijaan syntymämaahan odotetaan toimivan indikaattorina sellaisille aineistosta puuttuville tekijöille kuten maahanmuuton syy ja kotimaassa hankittu koulutus.

Tarkastelussa ei ole kyse maahanmuuton kokonaistaloudellisesta vaikutuksesta, sillä se ei pidä sisällään maahanmuuttajien käyttämiä julkisia palveluja, heidän maksamiaan välillisiä veroja eikä luomansa lisäksynnän kerrannaisvaikutuksia. Lisäksi maahanmuuttajien mahdollisesti suomalaisille aiheuttamat (syryjäytys-) vaikutukset jäävät tarkastelun ulkopuolelle.

Keskimääräinen maahanmuuttaja

Keskimääräinen maahanmuuttaja maksaa välittömiä veroja ensimmäisenä maassaolovuotena noin 700 euroa vähemmän kuin saa suoria tulonsiirtoja (kuvio 1). Tilanne heikkenee hieman ensimmäisen neljän vuoden aikana lähinnä hyvin ansaitsevien OECD-maista tulleiden henkilöiden poismuuton vuoksi. Neljännen vuoden jälkeen tase alkaa uudelleen kohentua ja 7–10 vuotta maassa olleet maksavat noin 400 euroa vä-

Kuvio 1. Keskimääräisen maahanmuuttajan vero-tulonsiirtotase.

hemmän veroja kuin saavat tulonsiirtoja. Laskelma pitää sisällään kaikki maahanmuuttajat. Jos tarkastelemme maahanmuuttajia, joilla ei ole suomalaista puolisoa, tase on jonkin verran negatiivisempi kunakin tarkasteluvuonna.²

Maahanmuuton vaikutuksia on mielekästä arvioida erikseen humanitaariselle ja muulle maahanmuutolle. Jos poistamme laskelmasta JIIS-maat (entinen Jugoslavia, Iran, Irak ja Somalia), keskimääräinen maahanmuuttaja maksaa ensimmäisenä Suomessa asumanaan vuonna vain 100 euroa vähemmän veroja kuin saa tulonsiirtoja (kuvio 1). Tase saavuttaa tasapainon kuudennen vuoden kohdalla ja kääntyy positiiviseksi tämän jälkeen. Vähintään 7 vuotta Suomessa asuneet maksavat keskimäärin reilut 200 euroa enemmän veroja kuin saavat tulonsiirtoja.

Maahanmuuton nettovaikutus vaihtelee huomattavasti eri lähtömaiden välillä (ks. Hämmäläinen ym. 2005). OECD-maissa syntyneet maksavat välittömiä veroja

enemmän kuin saavat tulonsiirtoja jo maahantulovuonna. Keskimääräinen hyöty julkisen sektorin kannalta pienenee ensimmäisen vuoden lähes 3 000 eurosta kuudennen vuoden jälkeen puoleen, sillä merkittävä osa ryhmän parhaiten menestyneistä henkilöistä asuu Suomessa vain muutamia vuosia. Lähialueilla syntyneet näyttävät puolestaan kotoutuvan nopeimmin. Heillä tase on noin 2 000 euroa negatiivinen ensimmäisenä vuonna, mutta lähestulkoon tasapainossa kuuden vuoden jälkeen. ”Muista” maista muuttavilla tase on melko lailla tasapainossa alusta alkaen. JIIS-maissa syntyneillä tase on koko ajan negatiivinen ja paranee vain vähän ensimmäisen kymmenen Suomessa asutun vuoden aikana.

Yhteisvaikutus

Tutkimuksemme perusteella voidaan arvioida kunkin maahanmuuttajakohortin maksamien välittömien verojen ja saamien tulonsiirtojen odotusarvot ensimmä-

mäisten kymmenen Suomessa asutun vuoden aikana. Esimerkiksi vuonna 1990 maahan tulleille voidaan laskea heidän arvioitu taseensa vuoteen 2000 saakka ja vuonna 2000 saapuneille vuoteen 2010 saakka.³ Kaikille maahanmuuttajille yhteenlaskettu 1990-luvun maahanmuuton vero-tulonsiirtotase on Suomelle keskimäärin noin 40–50 miljoonaa euroa negatiivinen ensimmäisen kymmenen vuoden aikana. Humanitaarinen maahanmuutto poisluetuna tase oli keskimäärin noin 5–10 miljoonaa euroa negatiivinen. Arviota voi suhteuttaa esimerkiksi julkisen kehitysavun määrärahaan, joka oli vuonna 2003 noin 500 miljoonaa euroa. Lisäksi kustannusta on syytä verrata tilapäisen (alle vuoden kestävä) maahanmuuton tuottamaan vuosittaiseen verokertymään, joka vuoden 2002 osalta arvioitiin noin 7 miljoonaksi euroksi.

Tämä kotoutumisprosessin huomioon ottava laskelma antaa maahanmuutosta positiivisemmän kuvan kuin mitä saadaan suoraan tilastoista vähentämällä maahanmuuttajien verotulojen virta tulonsiirroista vuosittain. Tällaiset ”kassavirta”-laskelmat kuvaavat maahanmuuton verojen ja tulonsiirtojen virtaa riippumatta siitä, minkä aikaa kukin maahanmuuttaja on maassa asunut.⁴

Tehty laskelma on epävarma ja pelkästään suuntaa-antava useista syistä. Ensinnäkin maahanmuuttajien kokonaismäärän arvioiminen on vaikeaa perheiden lukumäärän arvioinnin vaikeuden vuoksi. Toisaalta lukujen yleistettävyyys ei ole kovin suuri, sillä maahanmuuttajakohortin koostumus ja suhdanetilannetilanne maahantulovuon-

na vaikuttavat suuresti taseeseen, vaikka itse kotoutumisprosessi oletettaisiinkin kaikille kohorteille samanlaiseksi.

Vaikutukset 10 vuoden jälkeen

Maahanmuuttajien kotoutuminen luonnollisesti jatkuu edellä tarkastellun 10 ensimmäisen vuoden jälkeenkin. Onkin odotettavissa, että pidemmällä aikavälillä maahanmuuttajien vero-tulonsiirtotase alkaa yhä enemmän muistuttaa suomalaisten tasetta. Tarkempia arvioita pitkän välin kehityksestä ei kuitenkaan voida tehdä, koska maahanmuutto on Suomessa niin tuore ilmiö. Seuraavassa lyhyesti käsiteltävien kansainvälisten kokemusten mukaan on kuitenkin epätodennäköistä, että maahanmuuttajien ansiotaso, työllisyys ja tulonsiirtojen saanti ainakaan kovin nopeasti saavuttaisivat syntyperäisten kotimaan kansalaisten tasoa. Tämä johtopäätös on todennäköinen myös Suomen osalta.

Ensimmäiset maahanmuuttajien ja kantaväestön välisen tuloeron kehittymistä koskevat tutkimukset koskivat Yhdysvaltoja. Niiden mukaan maahanmuuttajat ansaitsivat aluksi vähemmän kuin kotimaan kansalaiset, mutta heidän palkkatasonsa näytti saavuttavan kotimaan kansalaisten tason oleskelun pitkittyessä. Yhdysvalloissa palkkaero kuroutui umpeen 15 vuoden kuluessa (Chiswick, 1978; Carliner, 1980). Uudemmat tutkimukset kuitenkin kumosivat nämä tulokset ja osoittivat, että Yhdysvaltoihin muuttavien koulutus ja työkokemus ovat viimeisten vuosikymmenten aika-

na heikentyneet (Borjas, 1985). Aiemmat muuttajat olivat huomattavasti viimeaikaisia kohortteja koulutetumpia ja menestyivät siten paremmin työmarkkinoilla. Onkin epätodennäköistä, että uudemmat muuttajakohortit koskaan saavuttavat Yhdysvaltojen kansalaisten palkkatasoa (Schoeni ym., 1996). Useimmissa viimeaikaisissa amerikkalaisissa tutkimuksissa on tultu samaan johtopäätökseen, ja havainto näyttää pätevän myös moniin muihin maihin (ks. Pekka-la 2004).

Sekä palkkaeroja että työllistymistä tarkastelevat tutkimukset toteavat pääsääntöisesti, että työllisyyseron merkittävin selittävä tekijä on muuttajien lähtömaa ja koostumus.⁵ Kuitenkin kaikkien maahanmuuttajien työllisyys verrattuna kotimaan kansalaisiin paranee maassaolon keston myötä. Esimerkiksi alle viisi vuotta Ruotsissa asuneilla miehet olivat yli 44 prosenttia todennäköisemmin vailla työtä kuin syntyperäiset ruotsalaiset (naiset lähes 48 prosenttia), kun taas yli 20 vuotta maassa asuneilla ero oli kaventunut 14,5 prosenttiin (15,3 prosenttiin naisilla) (Nekby, 2003). Myös Ruotsissa maahanmuuttajien tilanne on muuttunut viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana, samalla kun maahanmuuttajien koostumus on muuttunut. Vielä 1970-luvulla huomattava osa muuttajista oli muista Pohjoismaista, eikä heidän työllisyytensä ollut oleellisesti heikompi kuin syntyperäisillä ruotsalaisilla (Ekberg, 1991 ja 1999; Wadensjö, 1997; Lundborg, 2000; Vilhelmsson, 2000). 1980-luvulla ja sen jälkeen muuttajien työllisyys on heikentynyt huomattavasti ver-

rattuna kotimaan kansalaisiin ja aiempaa suurempi osa heistä on ollut pakolaistaustaisia. Maahanmuuttajien lähtömaat puolestaan vaihtelevat voimakkaasti kohteittain (Coppel ym., 2001), mikä osittain selittää tutkimusten eriäviä tuloksia. Monessa tutkimuksessa on vaikea erotella todellista työmarkkinamenestyksen kasvua mm. vuosikohortin koostumusvaikutuksesta, koska pitkiä aikavälejä kuvaavia aineistoja on harvoin saatavilla.

Myös maahanmuuttajien tukien käytön kehitystä on tutkittu useissa ulkomaisissa tutkimuksissa. Tulokset ovat olleet vaihtelevia. Pohjois-Amerikassa maahanmuuttajien tukien käytön on havaittu kasvaneen viime vuosikymmeninä; samoin Pohjoismaissa tyypillisesti havaitaan, että maahanmuuttajat käyttävät tukia

kotimaan kansalaisia enemmän. Kaikki tutkimukset ovat yhtä mieltä siitä, että eri maahanmuuttajaryhmien väliset erot ansiotuloissa ja tukien käytössä ovat suuria. Osa ulkomaisista tutkimuksista havaitsee tukien käytön pienenevän maassa oleskelun myötä, kun taas toisissa käytön todetaan lisääntyvän muun muassa laajentuneiden tukioikeuksien myötä.

Taulukossa 1. kootaan tyypillisiä ansiotuloja ja tukien käyttöä koskevia tuloksia eri maista. Pekkala (2004) kuvailee tuloksia tarkemmin.

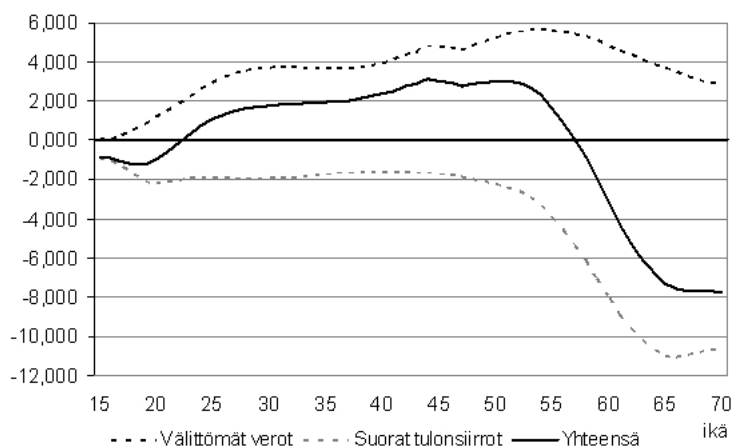
Kirjallisuuskatsauksen perusteella voisi ennustaa, että ainakaan maahanmuuttajien ensimmäinen sukupolvi ei ehdi kuroa umpeen eroa suomalaisiin palkkatasossa, työllisyydessä tai tulonsiirroissa. Tästä huolimatta maahanmuuttajien vero-tulonsiirtotaseen muutos-

ta kymmenen ensimmäisen vuoden maassa olon jälkeen voidaan suuntaa antavasti hahmotella tarkastelemalla suomalaisten tasetta. Aineistomme perusteella työikäiset syntyperäiset suomalaiset maksavat veroja vähemmän kuin saavat tulonsiirtoja 22-vuotiaiksi saakka (kuvio 2). Tämän jälkeen tase on positiivinen lähes 60-vuotiaaksi saakka. Tase on positiivisimmillaan 45–55-vuotiailla, jolloin suomalainen keskimäärin maksaa veroja noin 3 000 euroa enemmän kuin saa tulonsiirtoja. Yllä havaitsimme kuinka OECD-maista tullee tase on suurin piirtein suomalaisten tasolla heti maahantulovuonna. Muilla maahanmuuttajaryhmillä sen sijaan tase on joko negatiivinen tai lähellä nolaa vielä 7–10 vuoden jälkeenkin.

Maa	Ero ansioissa: Muuttaja vs. kotimaan kansalainen	Ero tukien käytössä: Muuttaja vs. kotimaan kansalainen	Kohdemaassa oleskelu: Lisää vs. vähentää tukien käyttöä
Yhdysvallat	1970-luku: -20 % 1980-luku: -22 % 1990-luku: -25 % Uusilla muuttajilla ero suurempi	1970-luku: käyttö pienempää 1980- ja 1990-luku: käyttö suurempaa	Lisää
Kanada	1980-luku: -15 % Erot kasvaneet hieman 1980-luvun aikana	1985: käyttö pienempää (paitsi asumistuki) 1990: käyttö kasvanut, suuret erot eri ryhmien ja tukimuotojen välillä	Lisää työttömyystuen ja sosiaaliturvan käyttöä, vähentää asumistuen käyttöä
Tanska	1994–1997: - 53 %	1990 ja 1999: käyttö huomattavasti suurempaa	Vähentää
Ruotsi	1970: -12 % - -2 % 2000: jopa -46 % Erot kasvaneet, erityisesti uusien, ei-pohjoismaisten muuttajien osalta	1990 ja 1996: käyttö huomattavasti suurempaa	Vähentää

Taulukko 1. Maahanmuuttajien ansiot ja tukien käyttö kotimaan kansalaisiin verrattuna eri maissa.

Lähteet: Yhdysvallat: LaLonde & Topel (1991), Yuengert (1994), Borjas (1994), Funkhouser & Trejo (1995), Card (1997), Butcher & DiNardo (1998), Blau ym. (2002), Borjas & Trejo (1991), Hu (1998), Borjas (1995), ja Gustmann & Steinmeier (2000). Kanada: Borjas (1993), Grant (1999), Baker & Benjamin (1995). Ruotsi: Ekberg (1994), Edin ym. (2000), Hansen & Lofstrom (2003). Tanska: Büchel ja Frick (2003), Blume & Verner (2003).

Kuvio 2. Suomalaisten vero-tulonsiirtotase

Keskimääräinen maahanmuuttaja on 33-vuotias tullessaan Suomeen. Kymmenen ensimmäisen maassa vietetyn vuoden jälkeen hän on iässä, josta lähtien vero-tulonsiirtotase suomalaisilla on positiivisimmillaan. Tämän vuoksi voidaan myös arvailla, että edellä esitetyt kymmenen ensimmäisen vuoden vaikutukset muuttuvat myönteisemmiksi seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Vaikutukset yleisemmin

Edellä esitetty laskelma kertoo vain maksettujen välittömien verojen ja tulonsiirtojen välisen taseen. Siinä ei huomioida esimerkiksi julkisten palveluiden käyttöä. Palvelujen käyttöä voidaan epäsuorasti hahmotella maahan-tuloian ja perheiden rakenteen avulla. Maahanmuuttajien ikärakenteen johdosta he käyttävät koulutuspalveluita suomalaisia vähemmän. Tämä koskee erityisesti nuoria ikäluokkia, sillä 15–19-vuotiaista suomalaisista opiskelee lähes 90 prosenttia, kun JIIS-maista tulevista samanikäi-

sistä opiskelee vain 70 prosenttia ja muista maista tulevista vain reilut 60 prosenttia. Sama ilmiö pätee kaikkiin alle 30-vuotiaisiin ikäryhmiin. Nämä huomiot viittaavat siihen, että maahanmuuttajat käyttävät koulutuspalveluja suomalaisia vähemmän, mikä vähentää siten verorasitusta suomalaisiin nähden.

Koska maahanmuuttajat ovat keskimäärin suomalaisia nuorempia voimme päätellä, että keskipitkällä aikavälillä (etenkin nyt tarkastellun 10 ensimmäisen maassaolovuoden aikana) maahanmuuttajat käyttävät todennäköisesti terveys- ja vanhuspalveluja suomalaisia vähemmän. Myös tämä vähentää verorasitusta.

Toisaalta JIIS-maista maahan-tulleissa perheissä on keskimäärin 4,2 jäsentä silloin kun vanhemmat ovat 35–40-vuotiaita. Muissa maahanmuuttajaryhmissä vastaava luku on 2,9 henkilöä ja suomalaisten osalta 3,3 henkilöä. Ero perhekoossa lisää JIIS-maista tulleiden maahanmuuttajien aikaansaamaa verorasitusta muun muassa päivähoitopalvelujen käy-

tön vuoksi. Toisaalta JIIS-maista tulleista naisista yli 50 prosenttia on työvoiman ulkopuolella, joten he todennäköisesti hoitavat lapsia muita useammin kotona. Muut kuin JIIS-maista tulleet maahanmuuttajaperheet käyttävät todennäköisesti suomalaisia vähemmän päivähoitopalveluja. Alhainen tulotaso puolestaan pienentää näiden perheiden päivähoitomaksujen omavastuuta muihin nähden.

Lisäksi maahanmuuttajien verorasitusta lisää jonkin verran se, että heidän tarvitsemansa palvelutarve voi olla myös laadullisesti suomalaisia vaativampaa esimerkiksi kieliongelmiin vuoksi. Palvelujen käytön kokonaisvaikutusta onkin tässä yhteydessä mahdoton tarkkaan ottaen arvioida.

Valtaosa maahanmuuton kokonaisvaikutuksia tarkastelevista ulkomaisista tutkimuksista päättyy johtopäätökseen, jonka mukaan maahanmuuttajat tuovat kaiken kaikkiaan kohdemaalleen pientä positiivista nettohyötyä (henkeä kohti lasketulla tuotannolla mitattuna). Nämä hyödyt eivät kuitenkaan jakaudu tasaisesti kohdemaan eri sektoreiden ja väestöryhmien välillä. Muuton fiskaalinen nettovaikutus on useimmissa tutkimuksissa arvioitu lähes olemattomaksi. Vaikutusten laskeminen ja vertailu on kuitenkin erittäin vaikeaa, sillä tulokset vaihtelevat voimakkaasti riippuen käytetyistä menetelmistä, tehdyistä oletuksista, mukaan lasketuista julkisista palveluista, käytetystä diskonttausasteesta sekä aineistosta (Coppel ym. 2001).

Varhaisemmat tutkimukset maahanmuuton fiskaalisista nettovaikutuksista arvioivat vaikutuksia yksittäisten järjestelmien

osalta Yhdysvalloissa. Esimerkiksi Passel ja Clark (1994) arvioivat muuttajien maksavan hyvinvointi- ja koulutusjärjestelmiin yli 27 miljardia dollaria enemmän vuodessa kuin kuluttivat. Huddle (1993) taas arvioi muuttajien edustaneen yli 40 miljardin dollarin nettokustannusta vuonna 1992. Borjas (1995) osoittaa, että oletuksista riippuen maahanmuuttajien voidaan arvioida edustaneen joko 16 miljardin dollarin nettokustannusta tai 60 miljardin dollarin nettohyötyä. Mahdollinen vaikutus riippuu voimakkaasti maahanmuuttajien koulutustasosta. Näillä menetelmillä tuotetut laskelmat nettovaikutuksista eivät siis välttämättä ole kovin informatiivisia tai edes suuntaa antavia. Uudemmat tutkimukset ovatkin käyttäneet kehittyneempiä arviointimenetelmiä.

Yhdysvalloissa tehdyt uudemmat tutkimukset toteavat, että yksittäisen maahanmuuttajan aiheuttama kustannus, samoin kuin mukanaan tuoma maksettuina veroina mitattu hyöty, on keskimäärin varsin pieni (Lee ja Miller, 1997; Auerbach ja Oreopoulos, 1999; Storesletten, 2000; Smith ja Edmonston, 1997). Storesletten arvioi, että keskimääräisen maahanmuuttajan elinaikanaan tuottama nettohyöty on ainoastaan 7 400 dollaria. Toisaalta erilaisten muuttajien välillä on suuria eroja heidän aiheuttamissaan nettovaikutuksissa. Korkeasti koulutetut tuovat mukanaan inhimillistä pääomaa, menestyvät työmarkkinoilla ja maksavat enemmän veroja kuin mitä kuluttavat julkishyödykkeiden muodossa. Heikosti koulutetut ja pian eläköityvät puolestaan aiheuttavat suuria net-

tokustannuksia yhteiskunnalle. Nettonykyarvoissa mitattuna erot ovat huomattavat: 36 000 dollarin nettokustannuksesta (kouluttamaton muuttaja) 96 000 dollarin nettohyötyyn (korkeasti koulutettu muuttaja). On myös huomattava, että perheiden muutto voi vähentää näitä laskennallisia hyötyjä.

Yhdysvalloissa tehtyjä tutkimuksia on vaikea yleistää eurooppalaiseen kehikkoon erityisesti veroja ja julkista sektoria koskevien tulosten osalta, sillä Euroopan maissa on huomattavasti suuremmat julkiset sektorit. OECD:n (2003) mukaan julkisen sektorin menot ovat USA:ssa 36 prosenttia BKT:stä, Euroopassa keskimäärin 48 prosenttia ja Suomessa 51 prosenttia. Tämä todennäköisesti kasvattaa maahanmuuton kustannuksia, sillä Euroopassa hyvinvointipalvelujen tarjonta on suurempaa. Lisäksi maahanmuuttajat ovat tyypillisesti menestyneet heikommin eurooppalaisilla työmarkkinoilla. Tämä seikka taas pienentää maahanmuutosta saatavia hyötyjä.

Ruotsalaiset tutkimukset arvioivatkin, että keskimääräinen maahanmuuttaja edustaa noin 20 000 euron nettokustannusta julkiselle sektorille, mutta potentiaaliset hyödyt nuorista maahanmuuttajista ovat varsin suuret (keskimäärin noin 24 000 euroa) (Storesletten, 2003). Yli 50-vuotiaat puolestaan aiheuttavat erittäin suuria nettokustannuksia. Tulokset riippuvat erittäin paljon siitä, kuinka hyvin maahanmuuttajat menestyvät työmarkkinoilla. On myös arvioitu, että vasta tulleet muuttajat sekä pakolaistaustaiset muuttajat aiheuttavat huomattavasti muita korkeampia kustannuksia (Österberg, 1998).

Alankomaissa tehty tutkimus arvioi maahanmuuton aiheuttavan julkiselle sektorille jonkin verran nettokustannuksia, mutta jälleen kustannukset vaihtelevat voimakkaasti muuttajaryhmittäin (Roodenburg ym., 2003). Nuoret (muuttohetkellä alle 25-vuotiaat), länsimaiset muuttajat tuovat mukanaan nettohyötyä, mutta kaikki muut ryhmät aiheuttavat enemmän kustannuksia kuin maksavat veroja. Lisäksi kotimaan kansalaisten välillä tapahtuu tulonjakoa työtuloista pääomatuloihin. Toinen alankomaalainen tutkimus tukee näitä tuloksia: vaikka muuttajien koulutus vastaisi kotimaan kansalaisten koulutusta, on muutosta koitua nettohyöty vain marginaalinen (Knaap ym., 2003). Todellisuudessa muuttajien koulutus on kuitenkin tätä matalampi, joten hyödytkin ovat pienemmät.

Saksassa Sinn ja Werdning (2001) arvioivat maahanmuuton fiskaalisen vaikutuksen olleen negatiivinen ainakin vuonna 1997, vaikka pitkäaikaisesti (yli 25 vuotta) maassa oleskelevat aiheuttavatkin enemmän hyötyjä kuin kustannuksia. Jos tarkastellaan muuttajia yli koko elinkaaren, voidaan heidän laskea edustavan Saksan julkiselle sektorille nettohyötyä, mikä johtuu heidän nuoresta iästään maahantulohetkellä ja eläkejärjestelmän tulosidonnaisuudesta (Bonin ym., 2000; Bonin, 2001). Myös Italiassa on arvioitu maahanmuuttajien helpottavan verotaakkaa (Moscorola, 2001) samoin kuin Itävallassa (Ablett, 1999). Kaikki nämä tutkimukset kuitenkin perustuvat erilaisille oletuksille siitä, kuinka julkiset menot esimerkiksi maanpuolustuksen ja infrastruktuurin osal-

ta jakautuvat kotimaan kansalais-
ten ja maahanmuuttajien kesken.
Usein oletetaan, että yhden muuttajan aiheuttama kustannus tämän tyyppisistä julkisista palveluista on olematon, koska puhtaat julkishyödykkeet joudutaan tuottamaan joka tapauksessa eikä yksittäinen muuttaja lisää niiden kulutusta.

On kuitenkin vaikea yleistää edes ruotsalaisia tuloksia Suomen tapaukseen, sillä Ruotsiin muuttavien määrä on huomattavasti suurempi ja maahanmuuton koostumus on selvästi erilainen. Johtopäätöksenä voidaan kuitenkin todeta, että maahanmuuton arvioitu nettovaikutus julkiselle sektorille vaihtelee voimakkaasti riippuen muuttajien maajakaumasta sekä ikä- ja koulutusrakenteesta. Lähtömaa puolestaan kuvastaa useita aineistoissa havaitsemattomia tekijöitä, joten sen suoraa vaikutusta ei voida käyttää hyväksi vertailtaessa eri maita keskenään.

Johtopäätökset

Edellä arvioitiin 1990-luvulla Suomeen muuttaneiden maahanmuuttajien maksamia välittömiä veroja ja saamiaan tulonsiirtoja. Aineistomme salli eri vuosina Suomeen muuttaneiden maahanmuuttajien seuraamisen vuoteen 2000 saakka ja heidän vertaamisensa suomalaisiin.

Laskelmat koskevat aineistoystävällisistä pelkästään maahanmuuttajia, jotka ovat Suomessa vähintään vuoden. Vaikka kaikkien maahanmuuttajien yhteenlaskettua vero-tulonsiirtotasetta on vaikea aineisto- ja määritelmyksistä tarkasti laskea, suuntaa-antavan laskelman mukaan yhden vuoden aikana

Suomeen tulleet maahanmuuttajat maksavat ensimmäisen kymmenen maassa asutun vuoden aikana muutamia kymmeniä miljoonia euroja vähemmän veroja kuin mitä saavat tulonsiirtoja. Myös pelkästään ei-humanitaarista muuttoa tarkasteltaessa tase jää negatiiviseksi, joskin kuuden Suomessa asutun vuoden jälkeen tämän ryhmän maksamat verot ylittävät heidän saamansa tulonsiirrot. Humanitaarisen muuton vero-tulonsiirtotase on pieni suhteessa muuhun julkiseen kehitysapuun.

Maahanmuuton vaikutukset luonnollisesti jatkuvat nyt tarkastellun kymmenen vuoden aikavälin jälkeenkin. On uskottavaa olettaa, että maahanmuuton taloudelliset vaikutukset muuttuvat myönteisemmiksi ajan kuluessa ja kotoutumisen edistyessä. Tarkkaa arviota pitkän aikavälin kehityksestä ei voida kuitenkaan antaa, sillä Suomessa on toistaiseksi vähän pitkään maassa asuneita maahanmuuttajia.

Tarkastelun ulkopuolelle jäävät maahanmuuttajien käyttämät julkiset palvelut sekä maahanmuuton vaikutus kulutusmarkkinoilla, missä maahanmuuttajat hyödyttävät kansantaloutta välillisen verotuksen ja kysynnän kerrannaisvaikutusten kautta. Tarkastelun ulkopuolelle rajattiin myös maahanmuuton vaikutus suomalaisten työnsaantiin ja palkkatasoon sekä laitton maahanmuutto ja laitton työnteke. Laillisen maahanmuuton vaikutus suomalaisiin on toistaiseksi ollut (ehkä lukuun ottamatta joitain tiettyjä toimialoja ja alueita) kokonaisuudessaan pieni maahanmuuton vähäisyydestä johtuen. Myös laittoman maahanmuuton määrä on Suomessa edel-

leen suhteellisen pieni, joskin nähtävästi kasvava.

Lähteet

- Ablett J. (1999) *Generational accounting in Australia*, kirjassa *Generational Accounting around the World*, University of Chicago Press, Chicago.
- Auerbach A. & Kotlikoff L. (1987) *Dynamic Fiscal Policy*, Cambridge University Press, New York.
- Baker M. & Benjamin D. (1995) *The receipt of transfer payments by immigrants to Canada*, *Journal of Human Resources*, 30, 4, 650–676.
- Blau F., Kahn L., Moriarty J. & Portela Souza A. (2002) *The role of family in immigrants' labor market activity: Evidence from the United States*, NBER Working Paper 9051.
- Blume K. & Verner M. (2003) *Welfare dependency among Danish immigrants*, manuscript.
- Bonin H. (2001) *Fiscale effekte der zuwanderung nach Deutschland: Eine generationsbilanz*, IZA Discussion Paper 32.
- Bonin H., Raffelhueschen & Walliser J. (2000) *Can immigration alleviate demographic burden?* *Finanzarchiv*, 57.
- Borjas G. & Trejo S. (1991) *Immigrant participation in the welfare system*, *Industrial and Labor Relations Review*, 195–211.
- Borjas G. (1985) *Assimilation, changes in cohort quality and the earnings of immigrants*, *Journal of Labor Economics*, 3, 463–489.

- Borjas G. (1993) Immigration policy, national origin and immigrant skills: A comparison of Canada and United States, kirjassa Card D. & Freeman R. (toim.) *Small Differences that Matter*, Chicago University Press, Chicago.
- Borjas G. (1994) Economics of immigration, *Journal of Economic Literature*, 32, 1667–1717.
- Büchel F. & Frick J. (2003) Immigrants' economic performance across Europe – Does immigration policy matter?, manuscript.
- Butcher K. & DiNardo J. (1998) The immigrant and native-born wage distributions: evidence from the United States censuses, NBER Working Paper 6630.
- Card D. (1997) Immigrant inflows, native outflows, and the local labor market impacts of higher immigration, *Journal of Labor Economics*, 19, 1, 22–64.
- Carliner G. (1980) Wages, earnings and hours of first, second and third generation American males, *Economic Inquiry*, 18, 87–102.
- Chiswick B. (1978) The effect of americanization on the earnings of foreign-born men, *Journal of Political Economy*, 86, 897–921.
- Coppel J., Dumont J-C. & Visco I. (2001) Trends in immigration and economic consequences, OECD, Economics Department Working Paper 284.
- Edin P-A., LaLonde R. & Åslund O. (2000) Emigration of immigrants and measures of immigrant assimilation: Evidence from Sweden, *Swedish Economic Policy Review*, 7, 163–204.
- Ekberg J. (1991) Vad hände sedan? En studie av utrikes födda på arbetsmarknaden, ACTA Wex-ionesia, Serie 2, Economy and Politics, Växjö.
- Ekberg J. (1994) Economic progress of immigrants in Sweden from 1970 to 1990: a longitudinal study, *Scandinavian Journal of Social Welfare*, 3, 148–157.
- Ekberg J. (1999) Immigration and the public sector: Income effects for the native population in Sweden, *Journal of Population Economics*, 12, 3, 411–430.
- Funkhouser E. & Trejo S. (1995) The labor market skills of recent male immigrants: Evidence from the Current Population Survey, *Industrial and Labor Relations Review*, 48, 792–811.
- Grant M. (1999) Evidence of new immigrant assimilation in Canada, *Canadian Economic Journal*, 32, 930–955.
- Gustman A. & Steinmeier T. (2000) Social security benefits of immigrants and the U.S. born, kirjassa Borjas G. (toim.) *Issues in the Economics of Immigration*, The University of Chicago Press.
- Hämäläinen, Kari & Kangasharju, Aki & Pekkala, Sari & Sarvimäki, Matti (2005): 1990-luvun maahanmuuttajien työllisyys, tuloverot ja tulonsiirrot. Työpoliittinen tutkimus 265. Työministeriö.
- Hansen J. & Lofstrom M. (2003) Immigrant Assimilation and Welfare Participation: Do Immigrants Assimilate Into or Out of Welfare, *Journal of Human Resources*, 38, 1, 74–98.
- Hu W-Y. (1998) Elderly immigrants on welfare, *Journal of Human Resources*, 33, 3, 711–741.
- Huddle D. (1993) The cost of immigration, Rice University.
- Knaap T., Bovenberg A., Betendorf L. & Broer D. (2003) Vergrijzing, aanvuellende pensionen en de Nederlandse economie, *Ocfeb Studies in Economic Policy* 7, Erasmus Universiteit Rotterdam.
- LaLonde R. & Topel R. (1991) Immigrants in the American labor market: Quality, assimilation, and distributional effects, *American Economic Review*, 81, 297–302.
- Lee R. & Miller T. (1997) Immigrants and their descendants, project on the economic demography of interage income reallocation, UC Berkeley.
- Lundborg P. (2000) Vilka förlorade jobbet under 1990-talet? Välfärdens förutsättningar. Arbetsmarknad, demografi och segregation, Johan Fritzell (toim.) *Kommitten Välfärd-bokslut*, SOU 2000:37.
- Moscorola F. (2001) The effects of immigration flows on sustainability of the Italian welfare state, Center for Research on Pensions and Welfare Policies, Working Paper 6, Torino.
- Nekby L. (2003) How long does it take to integrate? Employment convergence of immigrants and natives in Sweden, manuscript.
- OECD (2000) Trends in immigration and economic consequences, kappale VII, *OECD Economic Outlook* 68.
- OECD (2003) *Economic Outlook*, Paris.
- Passel J. & Clark R. (1994) How

- much do immigrants really cost? A reappraisal of Huddle's 'The cost of immigrants', Urban Institute Working Paper.
- Pekkala, S. (2004) Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset: kirjallisuuskatsaus. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Keskustelualoitteita 334, Helsinki.
- Roodenburg H., Euwals R. & ter Rele H. (2003) Immigration and the Dutch economy, CPB Netherlands Bureau of Economic Policy Analysis.
- Schoeni R., McCarthy K. & Vernez G. (1996) The Mixed Economic Progress of Immigrants, RAND Corporation.
- Sinn H. & Werding M. (2001) Immigration following the EU eastern enlargement, CESifo Forum, Summer 2001.
- Smith J. & Edmonton B. (1997) (toim.) The New Americans: Economic, demographic and fiscal effects of immigration, National Academic Press, Washington D.C.
- Storesletten K. (2003) Fiscal implications of immigration – a net present value approach, Scandinavian Journal of Economics.
- Vilhelmsson R. (2000) Ethnic differences in the Swedish youth labor market, Licentiatserien 15/2000, Swedish Institute for Social Research.
- Wadensjö E. (1997) Invandrarkvinnornas arbetsmarknad, SOU 1997: 137, 195–212.
- Yuengert A. (1994) Immigrant earnings relative to what? Importance of earnings function specification and comparison points, Journal of Applied Econometrics, 9, 71–90.
- Österberg T. (2001) Immigrants and the public sector budget – Accounting exercise for Sweden, Journal of Population Economics.

Viitteet

¹ Entisen Jugoslavian alue, Iran, Irak ja Somalia

² OECD-maista tulleista 43 prosentilla on suomalainen aviopuoliso maahan tullessa. Vastaavat luvut JIIS-maiden osalta ovat 3 prosenttia ja Lähialueilta ja muista maista tulleilla noin 30 prosenttia.

³ Hämäläinen ym. (2005) rakensivat ekonometrisen mallin, jolla arvioitiin aluksi välittömien verojen ja saatujen tulonsiirtojen odotusarvot henkeä kohti Suomessa asutun ajan funktiona. Maahanmuuttajat

jaettiin ryhmiin syntymämaan ja maahanmuuttovuoden mukaan. Tämän jälkeen kunkin ryhmän koko arvioitiin käyttämällä tietoa Suomeen vuosittain muuttaneiden henkilöiden lukumäärästä. Lisäksi poismuutto arvioitiin kullekin ryhmälle. Tällä arviolla kerrottiin arvio henkeä kohti lasketusta nettovaikutuksesta julkiselle sektorille. Laskelma tehtiin kymmenelle ensimmäiselle Suomessa asutulle vuodelle suhdannevaihtelut kontrolloiden. Arvioidut kasvavirrat muutettiin nykyarvoonsa (suhteessa maahantulovuoteen) käyttäen kolmen prosentin diskonttokorkoa. Vastaava laskelma tehtiin myös kertomalla arvio perhetason nettovaikutuksesta arviolla perheiden lukumäärästä. Molemmat laskelmat päätyivät yllämainittuun suuruusluokkaan.

⁴ Tällä tavalla laskettuna 1990-luvulla maahanmuuttoon käytettiin vuosittain noin 70 miljoonaa euroa enemmän tulonsiirtoja kuin mitä saatiin välittömiä veroja.

⁵ On huomattava, että muuttajien lähtömaa heijastaa useita aineistoissa havaitsemattomia ominaisuuksia kuten (tyypillisesti puutteellisesti mitattu) koulutus ja työmarkkinakokemus.